

Examen HAVO 2021

tijdvak 2
donderdag 17 juni
9.00 - 12.00 uur

aardrijkskunde

Bij dit examen horen twee bijlages: een bronnenboekje en een kaartenkatern.

Dit examen bestaat uit 32 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 – Globalisering van Nike

Bij deze opgave horen de bronnen 1 tot en met 3.

Gebruik bron 1.

In bron 1 staat aangegeven in welke tien landen de meeste arbeiders voor Nike werken.

- 2p 1 Geef aan
- welke positie in het wereldsysteem het merendeel van deze tien landen inneemt;
  - waarom juist in deze landen veel arbeiders voor Nike werken.

Gebruik bron 1.

Nike laat zijn schoenen tegenwoordig in grote fabrieken maken, omdat er kritiek kwam op het uitbesteden van de productie aan onderaannemers.

- 2p 2 Onderbouw deze kritiek met twee argumenten.

Gebruik bron 2.

Technologische innovatie en vrijhandel zijn de motoren van het globaliseringsproces. Dit blijkt ook uit de groeidoelstellingen die Nike in 2015 voor 2020 formuleerde.

- 2p 3 Geef een voorbeeld uit bron 2 waaruit blijkt dat Nike in 2015
- inspeelde op technologische innovatie;
  - uitging van een toenemende vrijhandel.

Gebruik bron 3.

Op de website van Nike en in Nike-winkels met een ontwerpstudio is het mogelijk om vanuit een basisontwerp je eigen sportschoenen te ontwerpen.

- 2p 4 Beredeneer dat deze manier van schoenen ontwerpen een vorm van culturele globalisering is, maar ook een vorm van individualisering.

Opgave 2 – Botswana in trek: migratie

Bij deze opgave horen de bronnen 4 tot en met 6.

De migratie vanuit en naar Botswana groeit de laatste decennia (zie bron 5). Ook wereldwijd neemt het aantal migranten toe.

- 2p 5 Geef twee oorzaken waardoor het aantal migranten wereldwijd toeneemt.

Gebruik het kaartenkatern.

Dankzij de politieke stabiliteit en de aanwezigheid van diamanten gaat het economisch gezien goed in Botswana (zie bron 4). Maar eigenlijk is de uitgangspositie van Botswana om zich economisch te ontwikkelen ongunstig.

- 2p 6 Geef vanuit twee verschillende dimensies een reden waarom de uitgangspositie van Botswana om zich economisch te ontwikkelen eigenlijk ongunstig is.

Gebruik bron 5 en het kaartenkatern.

In het algemeen migreren mensen vanuit economisch zwakke landen naar economisch sterke landen. Bij de keuze voor een vestigingsland spelen niet alleen economische redenen een rol.

- 2p 7 Noteer op je antwoordblad twee andere redenen die een rol spelen bij de keuze voor een vestigingsland.
Schrijf achter elke reden een land uit bron 5 waarvoor die reden een rol speelt in de migratie met Botswana.

Gebruik de bronnen 5 en 6.

Het totale migratiesaldo van Botswana is positief, maar met één land heeft Botswana een negatief migratiesaldo.

- 3p 8 Noem eerst het enige land waarmee Botswana een negatief migratiesaldo heeft.
Beredeneer vervolgens waarom Botswana met dit land een negatief migratiesaldo heeft en met de andere landen een positief migratiesaldo heeft.

Opgave 3 – Hawaii, eilandenketen in het midden van de Grote Oceaan

---

Bij deze opgave horen de bronnen 7 tot en met 10.

Gebruik de bronnen 7, 8 en 9.

Hieronder staan zeven begrippen die te maken hebben met vulkanisme

- a basalt
- b effusieve eruptie
- c explosieve eruptie
- d graniet
- e schildvulkaan
- f stratovulkaan
- g subductie

- 2p **9** Noteer op je antwoordblad de letters van de drie begrippen die van toepassing zijn op het vulkanisme op Hawaii.

Gebruik de bronnen 7 en 8.

Het is te verwachten dat de actieve vulkanen Mauna Loa en Kilauea uiteindelijk slapende vulkanen zullen worden.

- 2p **10** Beschrijf het proces waardoor Mauna Loa en Kilauea uiteindelijk slapende vulkanen zullen worden.

Gebruik de bronnen 7 en 10 en het kaartenkatern.

- 2p **11** Beschrijf in twee stappen het ontstaan van het spreidingspatroon van de neerslag op de eilanden van Hawaii.

Gebruik de bronnen 7, 9 en 10.

Onder invloed van verwerking worden gesteenten op Hawaii afgebroken.

Op de lager gelegen hellingen overheerst een andere vorm van verwerking dan op de toppen van de vulkanen.

- 2p **12** Geef aan
- welke vorm van verwerking op de lager gelegen hellingen overheerst;
  - waardoor de vorm van verwerking op de lager gelegen hellingen verschilt van die op de toppen van de vulkanen.

Opgave 4 – Sarek National Park in Zweden

Bij deze opgave horen de bronnen 11 tot en met 13.

Gebruik de bronnen 11 en 12 en het kaartenkatern.

Sarek National Park ligt in het noorden van Zweden, ten noorden van de poolcirkel.

- 2p **13** Geef aan
- welke twee klimaten vóórkomen in het noorden van Zweden;
  - door welke geofactor het verschil tussen deze twee klimaten ontstaat;
  - welk van deze twee klimaten Sarek National Park heeft.

Gebruik de bronnen 11 en 13 en het kaartenkatern.

In Sarek National Park in het noorden van Zweden valt weinig neerslag.

- 2p **14** Geef twee oorzaken waardoor in het noorden van Zweden weinig neerslag valt.

Gebruik bron 11.

De Rapavallei is ontstaan door verschillende vormen van erosie.

- 1p **15** Geef aan welke vorm van erosie het dal zo breed heeft gemaakt.

Gebruik de bronnen 11, 12 en 13.

De Rapa voert jaarlijks 180.000 ton sediment af, maar de hoeveelheid sediment varieert per seizoen.

- 2p **16** Leg uit in welk seizoen het meeste sediment wordt afgevoerd. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Opgave 5 – Brazilië als BRIC-land

Bij deze opgave horen de bronnen 14 en 15.

De vier BRIC-landen hebben een aantal kenmerken gemeenschappelijk. Een van deze kenmerken is de aanwezigheid van grondstoffen zoals mineralen, aardolie en steenkool.

- 2p **17** Geef
- een economisch kenmerk dat de BRIC-landen gemeenschappelijk hebben;
  - een demografisch kenmerk dat de BRIC-landen gemeenschappelijk hebben.

Gebruik bron 14.

In bron 14 zijn de twee belangrijkste exportlanden van Brazilië weggelaten. Land X is net als Brazilië een BRIC-land en land Y is een centrumland.

- 2p **18** Noteer op je antwoordblad de letters X en Y.
Schrijf achter elke letter de naam van het juiste land.

Gebruik bron 14.

Brazilië heeft kenmerken die typerend zijn voor perifere landen, maar ook kenmerken die typerend zijn voor centrumlanden.

- 2p **19** Geef met bron 14 een kenmerk van Brazilië dat
- typerend is voor een perifeer land;
  - typerend is voor een centrumland.

Gebruik bron 15.

Stelling: Brazilië zal in 2040 gestegen zijn naar de top vijf van landen met het hoogste bnp ter wereld.

- 3p **20** Beargumenteer deze stelling in twee stappen.
Geef ook een argument tegen deze stelling.

Opgave 6 – Het wereldkampioenschap voetbal in Brazilië

Bij deze opgave horen de bronnen 16 tot en met 18.

In 2014 werd in Brazilië het wereldkampioenschap voetbal gehouden. Hiermee werd vanuit de culturele dimensie een stereotype van Brazilië als voetbalminnend land bevestigd.

- 2p **21** Geef
- vanuit de culturele dimensie nog een ander stereotype van Brazilië;
  - vanuit de dimensie natuur een stereotype van Brazilië.

Gebruik de bronnen 16 en 17 en het kaartenkatern.

Het wereldkampioenschap voetbal in Brazilië werd gehouden in de maanden juni en juli. Deze maanden vallen in de droge periode.

- 2p **22** Leg het ontstaan van de droge periode in Brazilië uit. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik de bronnen 16 en 17 en het kaartenkatern.

Voor de voetballers was het gunstig dat het wereldkampioenschap in Brazilië in de droge periode werd gehouden.

- 2p **23** Geef
- het andere klimaatkenmerk van Brazilië waardoor het voor de voetballers gunstig was dat het wereldkampioenschap in deze periode werd gehouden;
  - de naam van de speelstad waar de klimaatomstandigheden voor de voetballers in deze periode het **minst** gunstig waren.

Gebruik bron 18 en het kaartenkatern.

De mascotte van het wereldkampioenschap voetbal was het met uitsterven bedreigde driebandgordeldier. In het landschap waar dit dier leeft, worden meerdere zeldzame diersoorten met uitsterven bedreigd.

- 2p **24** Leg uit dat in dit landschap diersoorten met uitsterven worden bedreigd. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Opgave 7 – De Zuidwestelijke Delta

Bij deze opgave horen de bronnen 19 tot en met 21.

Gebruik bron 19.

De omschrijvingen a, b en c in bron 19 horen bij de overheidsinstanties:

- Rijkswaterstaat
- Tweede Deltacommissie
- waterschap

- 2p **25** Neem onderstaande tabel over op je antwoordblad.
Schrijf achter elke letter de juiste overheidsinstantie en het hoogste schaalniveau waarop deze overheidsinstantie functioneert.

omschrijving (zie bron 19)	overheids- instantie	hoogste schaalniveau waarop deze overheidsinstantie functioneert
a		
b		
c		

Gebruik bron 20.

Bij langdurige, zware noordwesterstormen stijgt de waterstand in het Haringvliet, de Grevelingen en het Volkerak.

- 2p **26** Leg dit uit.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 20.

In de Zuidwestelijke Delta zijn in het kader van integraal watermanagement verschillende projecten noodzakelijk, vooral langs de Westerschelde.

- 1p **27** Geef aan waarom juist langs de Westerschelde veel projecten noodzakelijk zijn.

Gebruik de bronnen 20 en 21.

De Zuidwestelijke Delta heeft een hogere overstromingskans dan het dijkringgebied waarin de Randstad ligt.

Stelling: het verschil in overstromingskans tussen de Zuidwestelijke Delta en het dijkringgebied waarin de Randstad ligt, is terecht.

- 3p **28** Geef
- de overstromingskans voor zowel de Zuidwestelijke Delta, als de overstromingskans van het dijkringgebied waarin de Randstad ligt;
  - een argument vóór de stelling;
  - een argument tegen de stelling.

Opgave 8 – Transities in de gemeente Groningen

Bij deze opgave horen de bronnen 22 en 23.

Gebruik de bronnen 22 en 23.

De gemeente Groningen heeft de eerste stappen gezet om een *smart city* en een *sustainable city* te worden.

- 2p **29** Geef met de bronnen 22 en 23 een voorbeeld waaruit blijkt dat
- Groningen een *smart city* wil worden;
  - Groningen een *sustainable city* wil worden.

Op het Zernike Science Park zijn verschillende bedrijven, onderwijsinstanties en onderzoeksinstellingen geclusterd om samen vorm te geven aan de energietransitie.

- 1p **30** Geef aan waarom deze clustering gunstig is.

Gebruik bron 23.

De gemeente Groningen profileert zich als fietsgemeente.

- 2p **31** Beredeneer dat de verzorgingsgebieden van voorzieningen in Groningen door de doorfietsroutes groter kunnen worden.

Gebruik bron 23 en het kaartenkatern.

Een van de onderdelen van het doorfietsroutenetwerk is een fietssnelweg tussen de gemeente Groningen en Assen (zie bron 23). De eerste plannen voor deze fietssnelweg zijn in 2015 gemaakt. Op dit moment zijn er slechts enkele delen van de fietssnelweg klaar. De verwachting is dat deze fietssnelweg pas in 2023 helemaal klaar is.

- 2p **32** Geef
- vanuit de politieke dimensie een reden waarom de aanleg van deze fietssnelweg veel tijd kost;
  - een reden waarom de aanleg van de hele fietssnelweg minder prioriteit lijkt te hebben dan de overige fietspaden in het doorfietsroutenetwerk.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.